

Motion till riksdagen
2011/12:MJ291

av Tina Ehn m.fl. (MP)

Ansvar för oljeskador på fåglar

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ansvaret för att genomföra oljeskyddsplaner i kustkommunerna.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda var ansvaret för en övergripande beredskap för oljeskador på fåglar ska finnas.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda en ny oljefond för finansiering av tvättning och omhändertagande av fåglar i samband med oljeutsläpp.¹

Fel! Okänt namn på

¹ Yrkande 3 hänvisat till FiU.

Motivering

Den 20 april 2010 exploderade BP:s oljerigg Deepwater Horizon, vilket ledde till att elva personer dog och att 650 000 kubikmeter olja läckte ut i havet. Djur- och växtlivet drabbades hårt.

Katastrofen var enorm och det vi med säkerhet vet är tyvärr att detta inte var den sista oljekatastrofen i världshaven.

Skadorna från oljeutsläpp i sjöar och hav är ofta komplexa och långsiktiga. De påverkar i stort sett alla levande organismer mer eller mindre.

I den här motionen behandlas endast oljans skador på djurlivet i allmänhet och på fågellivet i synnerhet.

Det var då, som så ofta, miljöaktivister och frivilliga som plockade upp och omhändertog hundratal oljeskadade fåglar, men även sköldpaddor och andra djur från stränderna. Detta skedde under flera månaders tid efter det att BP:s oljerigg Deepwater Horizon exploderade.

Runt våra egna kuster

Stora och små oljeutsläpp kommer fortsatt att ske. I Östersjön räknar man med att ett stort oljeutsläpp kommer att ske med jämna mellanrum, men man har väldigt liten beredskap för att ta hand om de oljeskador som kan komma att få konsekvenser för fågellivet trots att man har kunskap om att det vid en inventering som gjordes i början av 90-talet visade sig att omkring 9 miljoner fåglar övervintrade i Östersjön.

Beredskapen runt våra kuster brister; oljeskadade fåglar tillhör de frivilligas ansvarsområde.

Planering av ansvaret för kusten

I Sverige ansvarar den lokala kommunen för saneringsåtgärderna på land efter ett oljeutsläpp till havs.

Enligt en nationell åtgärdsplan som Naturvårdsverket har tagit fram ska alla kommuner ha oljeskyddsplaner. I dessa är det inte självklart att fåglarnas situation finns med.

På Västkusten utanför Tjörn och Orust pågår just nu saneringsarbete efter ett oljeutsläpp från vad man misstänker vara en kollision mellan två fartyg. Återigen upplever vi en oljekatastrof, inte minst för fågellivet.

Förutom fågellivet drabbas självklart både människors liv och verksamheter. Som ett exempel är hummerfisket en viktig del av turistupplevelsen på hösten i Bohuslän; även den ser ut att få negativa effekter från oljan som kletar ner stränder, fåglar och havsbotten.

På många havsbottnar finns dessutom gamla läckande vrak som med jämna mellanrum aktualiseras på grund av sina inbyggda hot. Dessa innebär

Fel! Okänt namn på

hot genom att vraken vittrar sönder mer för varje år som går och genom att den olja som beräknas finnas i vrakens utrymmen sakta men säkert sipprar ut.

Skytteren utanför Lysekil i Bohuslän är ett känt vrak. Länsstyrelsen i Västra Götalands län har genom Forum Skagerrak gjort en utredning ”Vrak i Skagerrak”. I utredningen är S/S Skytteren ett av de 30 riskklassade vraken i Skagerrak vars bunker och last hotar den marina miljön och näringen. Även när det gäller ansvar för de läckande vraken saknas ett klart och utrett ansvar. Vid en större oljeläcka kommer även oljan från de gamla vraken att påverka kust och djurliv akut.

Oljan skapar flera svårigheter för fåglar

Fåglar som utsätts för olja förlorar sin vattenavstötande förmåga och får svårigheter att flyga, att simma och att hålla värmen, effekter som ofta leder till döden då fåglarna försvagas. Det räcker med en oljefläck för att en fågel ska riskera att dö.

Erfarenheter visar att mängden utsläppt olja inte är avgörande för antalet oljeskadade fåglar. Även relativt små utsläpp kan i känsliga områden under kritiska perioder orsaka stora skador.

Omhändertagande och tvätt av oljeskadade fåglar är till stora delar en frivillig verksamhet, som bekostas med frivilliga medel, men för att få omhändertagade fåglar mer än 48 timmar krävs det tillstånd.

För att klara av oljetvätt och omhändertagande av oljeskadade fåglar krävs dessutom kunskap och utbildning.

Flera länder har en mer välplanerad beredskap än Sverige. Sverige har inte klarlagt vem som ska ha ansvar för beredskapen; är det Naturvårdsverket eller är det Jordbruksverket?

I vårt grannland Finland finns mobila fågelvårdsenheter, bemannade med veterinärmottagning. Dessa är utrustade med både tvätt- och torkenhet.

Oljefond

Det finns en så kallad internationell oljeskadefond. Den är upprättad genom konventionen om en internationell fond för kompensation av oljeskada.

Syftet med fonden är att under vissa förhållanden kompensera den miljö-äddningsinsats som föranleds av ett oljeutsläpp. Den syftar till att täcka kostnader för oljeskador som inte ersätts av ett fartygs ägare, men ersättning utgår inte om fartyget är okänt och inte heller till stater som inte är parter i konventionen.

Även om det verkar finnas vissa möjligheter att få ersättning från oljeskadefonden är en ersättning, som vi uppfattar det, uppenbarligen till viss del begränsad och gäller ej fågeltvätt och omhändertagande av fåglar.

I Finland lär det finnas en oljefond, där ett par öre per importerat ton olja går till fonden, som kan användas för beredskap vid oljeutsläpp. Möjligheten att införa en liknande fond i Sverige bör undersökas av regeringen.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 30 september 2011

Tina Ehn (MP)

Peter Rådberg (MP)

Stina Bergström (MP)

Agneta Börjesson (MP)

Jan Lindholm (MP)

Mats Pertoft (MP)

Bodil Ceballos (MP)